

Stiby kyrka

55.5555, 14.1716

Stiby kyrka uppfördes ursprungligen under tidig medeltid, helgad åt Sankta Anna, som en romansk kyrka med långhus, fyrkantigt torn i väster och kor med absid i öster.

Kyrkan utvidgades 1833 med en stor tillbyggnad på norra sidan och då revs långhusets två kryssvalv. denna renovering kritiserades av arkitekten och professorn Carl Georg Brunius som beskrev ingreppet som "skoningslöst" och beklagade sig över den "nya tidens byggnadsförmåga".

Redan kort tid därefter, i slutet av 1850-talet revs det mesta av den gamla kyrkan, och en ny kyrkobyggnad uppfördes på grunderna av den gamla.

Arbetet utfördes av byggmästare T Ljunggren från Kristianstad, efter ritningar av murmästare Magnus Cederholm, som sedan bearbetades av arkitekten vid Överintendentsämbetet i Stockholm Johan Adolf Hawerman.

Exteriörens detaljer är influerade av de kyrkobyggnader domkyrkoarkitekten Carl Georg Brunius lät rita, vilka i flera fall uppfördes med just Cederholm som byggmästare. I såväl exteriören som interiören märks dock att Cederholm och överintendentsämbetet arkitekt, som bearbetade ritningarna, har haft olika intentioner i fråga om byggnadens stil.

Den nya kyrkan kunde invigas Alla Helgons dag 1858 av biskop Johan Henrik Thomander.

Utvändigt är kyrkan oförändrad sedan dess, men invändigt har det skett flera renoveringar.

Under domkyrkoarkitekt Theodor Wåhlns ledning fick kyrkan i början av 1900-talet ny bänkinredning i ekimitation och ny golvbeläggning samtidigt som väggarna i koret fick dekorationsmålning.

En invändig renovering skedde också i slutet av 1960-talet under ledning av en annan domkyrkoarkitekt, Eiler Graebe.

Altartavlan, "Kristus i Emmaus", är en kopia från 1887 utförd av August Almén efter Carl Blochs målning i Löderups kyrka. Vid samma tid tillkom troligen även skärmväggen.

Kormattan är vävd av Anna-Lisa Menander 1980.

Dopfunten av trä är från 1800-talet.

Den kopia av Thorvaldsens Kristus, som nu står intill dopfunten stod tidigare på huvudaltaret.

Predikstolen utgörs delvis av alar från en äldre predikstol utförd i renässansstil på 1600-talet.

Kyrkans bänkinredning är ritad i början av 1900-talet av arkitekt Theodor Wåhlin.

Ett medeltida krucifix av ek från den gamla kyrkan finns bevarat på Lunds historiska museum. Krucifixet kan möjligen vara producerat av en verkstad i östra Skåne kring första hälften av 1400-talet.

Från den gamla kyrkan finns också bevarat en så kallad akvamanil från 1200-talet. Det är en liten kanna för liturgisk handtvagning, lavabo, som användes under den katolska mässan.

Votivskeppet i koret föreställer Ebba, en skonare från 1899 som mellan 1926 och 1932 hade Skillinge som hemort. Skeppsmodellen byggdes i slutet av 1990-talet av Göran Göransson, Stiby.

Till kyrkorummets ursprungliga inredning hör även orgelfasaden från 1835 ritad av Carl Gustaf Blom Carlson vid Överintendentsämbetet, och som tidigare fanns i den gamla kyrkan, tillhörande en orgel tillverks av Anders Larsson i Ystad. Nuvarande orgel med 20 stämmor byggdes 1980 av Johannes Künkel.

I tornet hänger två klockor. Lilla klockan omgjöts 1785 hos Maria Wetterholtz i Malmö. Stora klockan är från 1877 och gjöts av K. G. Bergholtz i Stockholm.

Källor:

Pdf: "Stiby kyrka - läktarunderbyggnad. Antikvarisk kontrollrapport". Regionmuseet Kristianstad 2007. Helena Nilsson.

Pdf: "Stiby kyrka - Kulturhistorisk karaktäristik och bedömning". Lunds stift Kerstin Börjesson 2014.

Webb: Riksantikvarieämbetets bebyggelseregister.